

КАФЕДРА ІСТОРІЇ СВІТОВОЇ МУЗИКИ

SYLLABUS ІСТОРІЯ ЗАХІДНОЇ МУЗИКИ

Освітній ступінь
Спеціальність

«Бакалавр»
025 «Музичне
мистецтво»

Курс	2
Семестр	3, 4

Освітньо-професійна програма

«Музичне мистецтво»
Оперний спів, Камерний спів,
Бандура, Домра,
Балалайка, Гітара, Цимбали,
Баян, Акордеон

Статус

Обов'язкова

ECTS	3,5
Годин	106
Лекції	34
Семінари	34
Самостійна робота	38

Форма контролю

Залік (3 семестр)
Іспит (4 семестр)

Інформація про викладача

ПІБ	Редя Валентина Яківна, докторка мистецтвознавства, професорка, професорка кафедри історії світової музики Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського
Профіль викладача	https://scholar.google.com/citations?view_op=list_works&hl=ru&user=mXQjw18AAAAJ
e-mail	redya.valentina@gmail.com

АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Курс «Історія західної музики» належить до профільюючих навчальних курсів у системі вищої музичної освіти і сприяє розвитку у студентів художньо-історичного мислення та розуміння художньої специфіки музичного мистецтва. Знання, набуті завдяки цьому предмету, значно розширюють професійний кругозір майбутніх музикантів-виконавців: музичні артефакти, віддалені у часі, включаються у простір художніх уподобань сучасної людини, а музичні явища сучасного світу в результаті усвідомлення історичного минулого «вбудовуються» у процес еволюції музичного мистецтва.

III та IV семестри присвячено вивченню західної музичної культури XIX століття: естетико-стильових тенденцій, національних композиторських шкіл, творчих постатей, музичних творів (як всесвітньо визнаних, так і маловідомих). В центрі уваги – магістральні напрями розвитку західної музики XIX століття, історична обумовленість нових принципів творчого мислення, взаємозв'язок різних видів мистецтва, оновлення жанрової системи музичної творчості, розуміння естетичної цінності тих чи інших художніх явищ.

Мета курсу – надати знання з історії музичної культури, сприяти розвитку художньо-історичного мислення студентів, розумінню ними художньої специфіки західного музичного мистецтва в контексті цілісної картини світового музично-історичного процесу та у єдності з визначальними процесами у суміжних видах мистецтва.

Завдання курсу:

– ознайомити студентів з історією західної музичної культури XIX століття, внутрішніми етапами її розвитку, провідними жанрами та стильовими тенденціями, творчістю представників національних композиторських шкіл;

– досягнути розуміння студентами-виконавцями закономірностей музично-історичного процесу та жанрово-інтонаційної символіки музичного твору;

– розширити уявлення про виконавський репертуар (творчий доробок композиторів XIX століття);

– розвивати навички усного та письмового висловлювання щодо питань музичного мистецтва.

Основні завдання курсу визначені необхідністю сформувати у студентів наступні **компетентності** – загальні та спеціальні:

- здатність вчитися і бути сучасно навченим;
- здатність до пошуку, обробки та аналізу необхідної інформації; навички використання інформаційних та комунікаційних технологій;
- розуміння закономірностей історичного розвитку музичної культури у діалектичному зв'язку із загальними тенденціями соціально-культурного розвитку Європи;
- вміння виявити та зв'язати між собою різні контексти щодо обраного музичного артефакту, поєднати конкретні факти та узагальнити їх історичне значення;
- здатність самостійно працювати з музикознавчою літературою як засобом формування професійного ставлення до музично-історичних явищ різних епох.

Результати навчання

Як результат вивчення курсу студенти **розумітимуть**:

- історичну обумовленість та причини зміни принципів музичного мислення у різні історичні періоди;
- ментальні особливості музичного мислення представників різних композиторських шкіл;
- закономірності формування та розвитку основних музичних жанрів професійної традиції;
- фундаментальні творчі настанови представників національних композиторських шкіл у їх єдності з визначальними принципами художнього мислення в суміжних видах мистецтва.

На основі засвоєння навчального матеріалу курсу студенти отримають **уміння та навички**:

- орієнтуватися у культурно-історичному процесі розвитку західної музики;
- характеризувати особливості стилю композитора в контексті стильових показників епохи або художнього напрямку;
- дати історичну довідку стосовно художньої події або мистецького явища;
- аналізувати музичний твір у широкому історико-стильовому контексті; визначити риси того чи іншого художнього напрямку, музичного стилю, композиторської школи та їхні прояви у конкретному музичному творі;
- досліджувати музичні твори та виконавські інтерпретації з метою об'єктивної оцінки їхньої культурно-історичної та художньої цінності;
- застосовувати набуті знання та вміння у власній професійній діяльності.

Структура курсу. Дисципліна «Історія західної музики» будується на засадах академічної освіти, з використанням сучасних навчальних посібників та наукових публікацій за відповідною тематикою. Окрім лекційного курсу, навчальний матеріал засвоюється на практичних заняттях (семінари, семінари-практикуми, реферативні виступи, презентації та їх обговорення) і в процесі самостійної роботи студентів. З метою перевірки знань передбачено проведення письмових контрольних тестувань, модульних контрольних робіт, письмових та усних бліц-опитувань, музичних «вікторин», інші форми контролю. Рекомендовані списки літератури, творів для аналізу та прослуховування можуть коригуватися відповідно до конкретних умов викладання курсу.

Зміст *лекційних занять* – викладення викладачем найбільш проблемних положень курсу. Мета *семінарських занять* – сприяти набуттю студентами навичок самостійно мислити, аналізувати музичні твори різних жанрів.

Від слухачів курсу очікується вдумливе відношення до лекцій, активна участь у семінарських заняттях та тематичних дискусіях, креативне й відповідальне відношення до навчальних завдань, розуміння необхідності знань, що їх дає предмет «Історія західної музики», для майбутньої професійної діяльності.

Організація процесу навчання. До початку офлайн-навчання заняття (лекції, семінари) проводяться на платформах Google-meet або Zoom. З метою більш ефективної комунікації зі студентами необхідні матеріали курсу, презентації та завдання розміщуються у відповідних тематичних блоках на платформі Google Classroom. Поточні питання обговорюються у стрічці Google Classroom або у чаті групи (Вайбер).

Академічна доброчесність. Передбачається, що всі навчальні роботи студентів, що виконуються в процесі вивчення курсу, складаються з їхніх власних ідей та спостережень. Кожного разу, коли використовуються чужі думки або наводяться загальновідомі факти, слід подавати їх за допомогою належного цитування (як у письмових роботах, так і в усних виступах).

Презентації, відео-лекції, тести, контрольні завдання є авторськими матеріалами і конфіденційною інформацією – їх не можна пересилати, зберігати або передавати третім особам без дозволу викладача. Письмові роботи, перевірені тести виконуються виключно самостійно у зазначений термін.

У разі виявлення фактів порушення доброчесності (використання не зазначених допоміжних джерел, списування, передача третім особам матеріалів курсу або контрольних завдань/тестів) роботи усіх причетних дискваліфікуються, а інформація щодо порушників надається до деканату у доповідній записці.

ЗМІСТ КУРСУ

МОДУЛЬ III ЗАХІДНА МУЗИЧНА КУЛЬТУРА XIX СТОЛІТТЯ

III СЕМЕСТР

Змістовий модуль 1. Західна музична культура першої половини XIX століття

Тема 1. Шлях від Класицизму до Романтизму. Романтизм як духовний рух XIX століття. Естетичні засади та жанрові домінанти романтичної художньої системи.

Тема 2. Жанри романтичної вокальної та інструментальної мініатюри у творчості композиторів-романтиків першої половини XIX століття (Ф. Шуберт, Р. Шуман, Ф. Шопен, Ф. Мендельсон та ін.). Динаміка розвитку фортепіанної мініатюри: від самостійної малої форми до циклу мініатюр як самостійного жанрового явища.

Семінар. Вокальний цикл як «продукт» романтичної епохи.

Семінар. Фортепіанна мініатюра в контексті розквіту салонного мистецтва в епоху романтизму.

Тема 3. Шляхи розвитку симфонічних жанрів у європейській культурі першої половини XIX століття (Г. Берліоз, Ф. Шуберт, Р. Шуман, Ф. Мендельсон та ін.). Програмний симфонізм.

Семінар. Романтичний програмний симфонізм: образність, жанри, типи програмності, засоби музичної виразності.

Тема 4. Європейська опера першої половини XIX століття. Становлення національних моделей романтичної опери, роль у цих процесах комічної опери у її головних різновидах (італійська опера-буффа, французька опера-комік, німецький зінгшпіль). Опера і література. Оперна творчість Дж. Россіні.

Семінар. Оперна творчість Дж. Россіні у контексті європейських музично-театральних процесів.

Семінар (реферативні виступи). Жанрові різновиди ранньої романтичної опери (Італія, Франція, Німеччина).

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Підручники та навчальні посібники

Бєдакова С. В. Історія зарубіжної музики (кінець XVI–XIX століття) : навч. посібник для студентів ЗВО. Миколаїв, 2018. 306 с. (Розділ 5).

Блуме Ф. Романтика // Епохи історії музики в окремих викладах : навч. посіб. У 2 ч. Ч. 2: Бароко, Класика, Романтика, Нова музика / Пер. з нім. та упор. Ю. Семенов. Одеса: Будівельник, 2004. С. 124–188.

Зав'ялова О. Історія західноєвропейської музики: навч. посіб. Суми, 2003. 50 с.

Іванова І. Л., Куколь Г. В., Черкашина М. Р. Історія опери. Західна Європа. XVII–XIX століття : навч. посіб. Київ: Заповіт, 1998. 384 с.

Кашкадамова Н. Історія фортеп'янного мистецтва XIX сторіччя: підручник. Тернопіль: АСТОН, 2006. 608 с.

Чернова І. В., Горман О. П. Зарубіжна музика: історія, стилі, напрями : навч. посіб. Львів, 2016. 246 с.

Щітова С. А. Західноєвропейська романтична опера : навч.-метод. посіб. / Дніпропетр. акад. музики ім. М. Глінки. Дніпро: Ліра, 2017. 165 с.

Яковенко Н. Вступ до історії. Київ: Вид-во «Часопис “Критика”», 2007. 372 с. (Розділ 4: Доба романтизму: великі історики у тенетах великих філософських систем).

Рекомендована література

- Беляковська Н. В. «Попелюшка» Джоаккіно Россіні на сучасних оперних сценах // Часопис НМАУ ім. П. І. Чайковського : наук. журн. Київ, 2011. № 3 (12). С. 19–26.
- Ботвінова І. Образний склад та музична інтонація у вокальних циклах Ф. Шуберта, Р. Шумана, Р. Вагнера, Г. Малера : автореф. дис... канд. мистецтвознавства. 17.00.03 – Музичне мистецтво. Київ, 2001. 19 с.
- Вовк Т. Інтерпретація Шекспіра в жанрі програмної концертної увертюри (на прикладі симфонічної увертюри «Сон літньої ночі» Ф. Мендельсона) // Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського. Київ, 2006. Вип. 64. С. 40–52.
- Волик О. О. Художній етюд на перехресті віртуозності та концептуалізму // Міжнародний вісник: Культурологія. Філологія. Музикознавство : зб. наук. праць. Київ: Міленіум, 2018. Вип. 1 (10). С. 291–295.
- Горелик Л. М. Вокальний цикл у жанрово-видовій специфіці камерного співу : дис. ... канд. мистецтвознавства. 17.00.03 – Музичне мистецтво. Одеса, 2006. 185 с.
- Драч І. С. Оперна творчість Белліні і Доніцетті в італійській музично-театральній культурі епохи романтизму : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства. 17.00.03 – Музичне мистецтво. Київ, 1990. 17 с.
- Забара М. Фелікс Мендельсон та європейські фортепіанні школи першої половини XIX століття. URL: <https://intermusic.kh.ua/vypusk38/vypusk38-30-46.pdf>
- Іванова І. Л. Сильові виміри музичного мистецтва II половини XIX ст. // Музика в системі мистецької освіти: взаємини та протидії : матеріали Всеукр. наук.-педаг. підвищення кваліфікації у галузі мистецтвознавства, музикознавства, музичної педагогіки. Одеса: Вид. дім «Гельветика», 2021. С. 88–91.
- Лігус О. М., Лігус В. О. Методологічні аспекти дослідження романтизму в європейському музичному мистецтві XIX – початку XX століття // Вісник Нац. академії керівних кадрів культури і мистецтв : наук. журнал. Київ, 2020. № 4. С. 140–144.
- Неболюбова Л. «Фантастична» симфонія Гектора Берліоза. Музична драматургія і романтичний принцип програмності // Зарубіжна музична культура XVII–XX ст. Київ, 1991. С. 39–60.
- Редя В. Я. Історичні типи та форми інтегративних взаємодій у мистецтві // Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського : зб. наук. статей. Київ, 2011. Вип. 97: Учні-Вчителю. С. 12–21.
- Редя В. Я. Феномен перехідності в історії музичної культури: проблеми вивчення // Часопис НМАУ ім. П. І. Чайковського : наук. журнал. 2017. №3(36). С. 33–41.
- Сакало О. В. «Гугеноти» Джакомо Мейєрбера: залаштункові процеси першої вистави // Часопис НМАУ ім. П. І. Чайковського. Київ, 2016. № 1(30). С. 54–64.
- Тітова Г. Опера «Севільський цирульник» Дж. Россіні у вітчизняних парадигмах. URL: <https://docplayer.net/234216227-Opera-sevilskiy-cirulnik-dzhoakkino-rossini-u-vitchiznyanih-paradigmah.html>
- Тукова І. Г. Музика і природознавство. Взаємодія світів в умонастроях епох (XVII — початок XXI століття). Харків: Акта, 2021. 456 с.
- Черкашина-Губаренко М. Р. Музика і театр на перехресті епох : у 2 т. Київ; Суми, 2002. Т. 1. С. 23–38.
- Черкашина-Губаренко М. Р. Оперний театр у мінливому часопросторі. Харків: Акта, 2015. 392 с.
- Черкашина-Губаренко М. Р. Структурний аналіз оперного твору // Часопис НМАУ ім. П. І. Чайковського: наук. журн. Київ, 2009. № 2. С. 3–7.

Чернявська М. С. Епоха романтизму в фортепіанній музиці (до проблеми різноманіття фортепіанних стилів XIX ст.) // Теоретичні питання культури, освіти та виховання : зб. наук. пр. Київ, 2002. Вип. 20. С. 186–191.

Юдкін-Ріпун І. М. Культура романтики. Київ: ІМФЕ ім. М. Т. Рильського, 2001. 481 с.

Dahlhaus C. Nineteenth-Century Music. Berkeley, Los Angeles: Univ. of California Press, 1989. 417 p.

Einstein A. Music in the Romantic Era. London: J. M. Dent & Sons LTD, 1947. 371 p.

Frisch W. Music in the nineteenth century. New York: W.W. Norton and Company, 2013. 253 p. URL: <https://archive.org/details/musicinnineteent0000fris/mode/2up?q=wagnerism>

Мультимедійні джерела інформації

Навчальні посібники, нотна література, словники, архів класичної музики:

Grove Music Online: <https://www.oxfordmusiconline.com/grovemusic>

Нотні сайти:

International Music Score Library Project:

<http://imslp.org/wiki/Category:Composers>

Дж. Россіні. Опера «Севільський цирульник» (Opera National de Paris, дир. Carlo Montanaro). <https://www.youtube.com/watch?v=XWzySW9qy-0>

Дж. Россіні. Опера «Попелюшка» /La Cenerentola/ (The New Generation Festival, Firenze-2020, дир. Sandor Karolyi). https://www.youtube.com/watch?v=4IceeT7KK_I

В. Белліні. Опера «Норма» (Teatro alla Scala di Milano; Maria Callas, Franco Corelli, Christa Ludwig, дир. Tullio Serafin). <https://www.youtube.com/watch?v=IwiFz7XKJiw>

Г. Доницетті. Опера «Дон Паскуале» (Metropolitan Opera, дир. James Levine). <https://1drv.ms/u/s!AgefSEct0nnEkbp54C436yoUH6Aepw?e=xs4Re5>

Г. Доницетті. Опера «Любовний напій» (Львівська опера, 2016). <https://www.youtube.com/watch?v=gwMisFLS9AM> (частина 1)
<https://www.youtube.com/watch?v=Aw00CF8UMDk> (частина 2)

Дж. Мейсбер. Опера «Гугеноти». (Deutsche Oper, Берлін. Дир. Stefan Soltesz). <https://www.youtube.com/watch?v=azCjpT1wiNQ&t=5348s>

ЗАЛІКОВІ ВИМОГИ

1. Романтизм як духовний рух XIX століття та як художня система.
2. Основні теми та образи у творчості романтиків.
3. Представники романтизму у літературі, живопису.
4. Романтизм у музичному мистецтві: «два крила» композиторів-романтиків.
5. Жанрові домінанти творчості композиторів-романтиків, риси стилю.
6. Жанр інструментальної мініатюри у творчості композиторів I половини XIX століття.
7. Динаміка розвитку фортепіанної мініатюри: від малої форми до циклу мініатюр як самостійного жанрового явища.
8. Фортепіанна мініатюра у контексті салонного мистецтва епохи романтизму.
9. Вокальний цикл як «продукт» романтичної епохи: велика форма в уявленні романтиків (образні горизонти, взаємодія слова і музики, композиційні закономірності, стилістика).
10. Європейська опера I половини XIX ст.: становлення національних моделей жанру.
11. Вплив літератури на розвиток ранньої романтичної опери.
12. Основні жанрові різновиди ранньої романтичної опери (Німеччина, Франція, Італія).
13. Німецька романтична опера. «Вільний стрілець» К. М. Вебера.

14. Жанрово-стильові компоненти «великої французької опери» (на прикладі опери «Гугеноти» Дж. Мейєрбера).
15. Оперний шлях Дж. Россіні: зв'язок з італійською традицією та реформаторські кроки.
16. Народно-героїчна опера «Вільгельм Телль» Дж. Россіні.
17. Оперний доробок Г. Доніцетті у контексті європейських музично-театральних процесів.
18. Шляхи розвитку симфонічних жанрів у європейській культурі I половини XIX століття.
19. Романтичний програмний симфонізм: образність, жанри, типи програмності, засоби музичної виразності.
20. «Фантастична симфонія» Г. Берліоза: «театралізація» симфонічної музики.
21. Симфонії-«мандри» Ф. Мендельсона.
22. Увертюра «Манфред» Р. Шумана в контексті традицій романтичного симфонізму.

Система оцінювання

№ з/п	Контрольний захід оцінювання	Всього %
1.	Участь у семінарських заняттях, обговореннях тощо	20
2.	Реферат за обраною темою	10
3.	Презентація за обраною темою	10
4.	Відвідування лекцій	10
5.	Модульні контрольні роботи (2)	20
6.	Підсумкова контрольна робота	10
7.	Залік	20
	Всього	100

IV СЕМЕСТР

Змістовий модуль 2

Європейська опера другої половини XIX століття

Тема 1. «Старі» оперні школи (Італія, Німеччина, Франція), їхні представники. Дж. Верді: ствердження ідеалу музичної драми на шляху розвитку національних оперних традицій. Літературні впливи в італійській опері. Музичний театр Р. Вагнера. Концепція «Gesamtkunstwerk» та шляхи її реалізації у художній практиці.

Літературні впливи на формування жанру французької ліричної опери. Індивідуалізоване втілення ознак жанру у творчості Ш. Гуно, Ж. Бізе, Л. Деліба, Ж. Массне.

Семінар (дискусія). Дж. Верді – Р. Вагнер: сучасники-антиподи?

Семінар. Оперна реформа Р. Вагнера і новий вокальний стиль.

Семінар (реферативні виступи). Творчість Й. В. Гете і В. Шекспіра в опері XIX століття («Отелло» Дж. Верді, «Фауст» і «Ромео і Джульєтта» Ш. Гуно).

Тема 2. «Молоді» оперні школи у європейській музичній культурі другої половини XIX століття: представники та досягнення. Історична тема в національній опері Угорщини,

Чехії, Норвегії. Лірико-драматичне річище в оперній творчості представників молодих композиторських шкіл.

Семінар (реферативні виступи). Лірико-драматичні сюжети в операх композиторів Східної Європи (Польща, Чехія).

Семінар (реферативні виступи). Голоси і амплуа (на прикладі опер XIX століття).

Змістовий модуль 3

Завершення класико-романтичної доби: від Нового до Новітнього часу.

Інструментальні жанри у західній музиці

другої половини XIX – початку XX століття

Тема 1. Доля романтичних інструментальних жанрів у творчості композиторів XIX століття. Роль Ф. Ліста у формуванні нових композиційних моделей. Феномен творчого життя Ф. Ліста в контексті художньо-естетичних настанов романтичного мистецтва.

Семінар. Перспективи розвитку фортепіанної та симфонічної музики у творчих пошуках Ф. Ліста.

Тема 2. Завершення класико-романтичної доби: від Нового до Новітнього часу. Австро-німецький симфонізм другої половини XIX – початку XX століття. Синтез класичних і романтичних тенденцій у симфоніях Й. Брамса і А. Брукнера. Напрями оновлення жанру у симфоніях Г. Малера. Специфіка виявлення традицій в оркестрових творах Р. Штрауса.

Семінар. Драматургічні моделі симфонії у творчості Й. Брамса і А. Брукнера: компаративний аспект.

Семінар. Жанр симфонічної поеми у творчості Р. Штрауса: традиції та вплив нових стильових проявів.

Тема 3. Типологія становлення нових національних шкіл у Європі XIX – початку XX століття. Інструментальна музика композиторів Чехії, Норвегії, Фінляндії. Симфонічна творчість Б. Сметани, А. Дворжака, Е. Гріга, Я. Сибеліуса.

Семінар. Національні «обличчя» романтизму в симфонічній музиці другої половини XIX століття.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Підручники та навчальні посібники

Бєдакова С. В. Історія зарубіжної музики (кінець XVI–XIX століття) : навч. посіб. для студентів ЗВО. Миколаїв, 2018. 306 с. (Розділ 5).

Блуме Ф. Романтика // Епохи історії музики в окремих викладах : навч. посіб. У 2 ч. Ч. 2: Бароко, Класика, Романтика, Нова музика / Пер. з нім. та упор. Ю. Семенов. Одеса: Будівельник, 2004. С. 124–188.

Зав'ялова О. Історія західноєвропейської музики: навч. посіб. Суми, 2003. 50 с.

Іванова І. Л., Куколь Г. В., Черкашина М. Р. Історія опери. Західна Європа. XVII–XIX століття : навч. посіб. Київ: Заповіт, 1998. 384 с.

Кашкадамова Н. Історія фортеп'янного мистецтва XIX сторіччя: підручник. Тернопіль: АСТОН, 2006. 608 с

Чернова І. В., Горман О. П. Зарубіжна музика: історія, стилі, напрями : навч. посіб. Львів, 2016. 246 с.

Щітова С. А. Західноєвропейська романтична опера : навч.-метод. посіб. Дніпро: Ліра, 2017. 165 с.

Рекомендована література

- Афоніна О. С. Опера Бедржіха Сметани «Продана наречена» в логосі історії музики // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв : наук. журнал. 2023. № 2. С. 136–142.
- Богданова Л. К. Ріхард Вагнер на початку творчого шляху. Опера «Феї» // Часопис НМАУ ім. П. І. Чайковського : наук. журн. Київ, 2011. № 3 (12). С. 64–72.
- Гончар О. Байройтський фестиваль 2019: прем'єра «Тангойзера» // Художня культура. Актуальні проблеми: наук. журн. Київ, 2020. №16. С. 129–136.
- Єфіменко А. Духовна спадщина Антоніна Дворжака в контексті ідеї нової літургічної музики // Наукові записки Тернопільського нац. пед. університету ім. В. Гнатюка та НМАУ ім. П. І. Чайковського. Серія : Мистецтвознавство. № 3 (15). 2005. С. 3–9.
- Коваль Г. О. Ліст і Данте: до проблеми синтезу мистецтв : автореферат дис. канд. мистецтвознавства. 17.00.03 – Музичне мистецтво. Київ, 1998. 20 с.
- Комарницький Я. В. Тенорові тембробрази в операх Джакомо Пуччіні: досвід систематизації // Науковий вісник Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського. Київ, 2023. Вип. 138 : Інтерпретаційні аспекти музичної творчості. С. 126–136.
- Комарницький Я. Амплуа тенора в музичному театрі Джакомо Пуччіні (інтерпретаторські моделі образу Рудольфа в опері «Богема») // Вісник Київського національного університету культури і мистецтв : наук. журнал. Серія: Музичне мистецтво. 2024. Том 7, № 1. С. 29–43.
- Корчова О. Р. Вагнер, Дж. Верді та Дж. Пуччіні як творці авторського музичного театру // Часопис НМАУ ім. П. І. Чайковського. 2010. № 2 (7). С. 36–43.
- Купець Л. А. «Кармен» Жоржа Бізе та культурні міфи ХХ століття // Часопис НМАУ ім. П. І. Чайковського: наук. журн. Київ, 2013. № 2 (19). С. 44–59.
- Лавриненко О. Про деякі новаторські риси симфоній Брамса // Українське музикознавство : наук.-метод. зб. Київ, 1983. С. 73–78.
- Молибога А. В. Жанрово-стильові моделі італійської комічної опери у ранній творчості Дж. Россіні : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства. 17.00.03 – Музичне мистецтво. Київ, 2016. 18 с.
- Мудрецька Л. Г. Жанрово-стильовий пошук в оперній творчості Жюльє Массне (на прикладі опер «Манон» та «Вертер») : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства. 17.00.03 – Музичне мистецтво. Одеса, 2004. 18 с.
- Наумова О. А. Містеріальний театр Ріхарда Вагнера: «Парсифаль» та його сакральна драматургія: автореф. дис... кандидата мистецтвознавства. 17.00.01 – Теорія та історія культури. Харків, 2006. 18 с.
- Наумова О. Модифікація жіночого символу в опері Р. Вагнера «Парсифаль» // Українське музикознавство. Київ, 2010. Вип. 36. С. 187–193.
- Олійник С. Ф. Рецепція творчості Ріхарда Вагнера в музичній культурі Львова // Наукові збірники Львівської національної музичної академії ім. М. В. Лисенка. Вип. 35 : Музикознавчі студії. Львів, 2015. С. 102–112.
- Садовнікова О. Авторський стиль як інтоноване споглядання (до проблеми феномена стилю Й. Брамса) // Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського : зб. статей. Київ, 2004. Вип. 38 : Музичний стиль: теорія, історія, сучасність. С. 139–145.
- Сакало О. В. Приховані тексти інтертексту «Гугенотів» Джакомо Мейєрбера // Часопис НМАУ ім. П. І. Чайковського. Київ, 2011. №3(12). С. 27–35.
- Семикін В. Г. Формування композиційно-драматургічних принципів сонатної одночастинності в фантазії-сонаті «Після прочитання Данте» Ф. Ліста // Музичне мистецтво. Донецьк–Львів: Юго-Восток, 2013. Вип. 13. С. 40–49.
- Синяк Л. В. Роль Бйорнстєрне Бйорнсона у формуванні естетичної платформи творчості Е. Гріга // Київське музикознавство : зб. статей. Київ, 2016. Вип. 54. С. 91–101.

- Синяк Л. В. Музичний театр Б. Бйорнсона та Е. Гріга: становлення і розвиток національних художніх традицій: дис. ... канд. мистецтвознавства. 17.00.03 – Музичне мистецтво. Київ, 2019. 205 с.
- Ставиченко А. В. Густав Малер та Ріхард Штраус: творчі контакти і співпраця // Часопис НМАУ ім. П. І. Чайковського : наук. журн. Київ, 2010. № 4 (9). С. 117–126.
- Татарнікова А. А. Специфіка відтворення ідеї національного славлення в оперній поезії Б. Сметани (на прикладі опери «Лібуше») // Вісник КНУКІМ. Серія: Мистецтвознавство. Вип. 42. С. 148–154. URL: <http://arts-series-knukim.pp.ua/article/view/207644>
- Черкашина-Губаренко М. Р. «Нюрнберзькі мейстерзингери» Р. Вагнера у сучасних режисерських інтерпретаціях // Часопис НМАУ ім. П. І. Чайковського : наук. журн. Київ, 2010. № 2 (7). С. 25–35.
- Черкашина-Губаренко М. Р. Вагнерівський фестиваль у Байройті: сторінки історії // Аспекти історичного музикознавства – VI : Музика і театр в історичному часі і просторі. Харків, 2013. С. 226–244.
- Черкашина-Губаренко М. Поетика оперного жанру // Художня культура. Актуальні проблеми : наук. журнал. 2022. №18(1). С. 17–25. URL: <http://hudkult.mari.kiev.ua/article/view/260385>
- Швець-Савицька Н. Декілька рефлексій до епістолярія Ференца Ліста // Українська музика. Науковий часопис ЛНМА ім. М. В. Лисенка. Львів, 2012. № 1(3). С. 30–37.
- Bonds M. E. A history of music in Western culture – 4th ed. Boston: Pearson Education, Inc, 2013. 689 p.
- Budden J. The Operas of Verdi: From Oberto to Rigoletto. Clarendon Press, 1992. 544 p.
- Budden J. The Operas of Verdi: From Don Carlos to Falstaff. Clarendon Press, 1992. 552 p.
- Horton J. Bruckner's Symphonies. Analysis, Reception and Cultural Politics. New York : Cambridge University Press, 2004. 280 p.
- Ross A. Wagnerism, Art and Politics in the Shadow of Music. Harper Publishers, 2021. 769 p.
- The Wagner compendium: a guide to Wagner's life and music / ed. Barry Millington. London : Thames & Hudson, 2001. 431 p. URL: <https://archive.org/details/wagnercompendium0000unse/mode/2up?q=Wagnerism>
- Wagner M. Bruckner: Leben, Werke, Dokumente. Mainz-München, 1983.

Мультимедійні джерела інформації

Тема: «Старі» оперні школи та їх представники (Італія, Німеччина, Франція)

- Дж. Верді. Аїда. Metropolitan Opera, 1989: пост. – Джанні Кваранта, дир. – Джеймс Лівайн. https://www.youtube.com/watch?v=I_vvJYLnX8
- Дж. Верді. Отелло. Scala di Milano, 2002: дир. – Пікардо Муті, Отелло – Placido Domingo, Дездемона – Barbara Frittoli, Яго – Leo Nucci. https://www.youtube.com/watch?v=Sm_Usoo7LvY
- Дж. Верді. Фальстаф. Vienna State Opera, 1979: дир. – Georg Solti, Sir John Falstaff – Gabriel Bacquier. <https://www.youtube.com/watch?v=We0heyFkqXU>
- Р. Вагнер. Летючий голландець. Байройтський фестиваль, 1985: пост. – Гаррі Купфер, дир. – Вольдемар Нельсон. <https://www.youtube.com/watch?v=6dP86cMxvJA>

Р. Вагнер. Тангейзер. Deutsche Staatsoper, Berlin: пост. – Ерхард Фішер, дир. – Отмар Зютнер.

https://www.youtube.com/watch?v=aRwX_fXjmlw

Р. Вагнер. Лоенгрін. Метрополітен-опера, 1986: дир. – Джеймс Лівайн, Ельза – Ева

Мартон, Лоенгрін – Петер Хофманн. <https://www.youtube.com/watch?v=6gV5Kkg-SpM>

Р. Вагнер. Тристан та Ізоolda. Байройтський фестиваль, 1983: пост. – Жан-П'єр Понелле,

дир. – Даніель Баренбойм. <https://www.youtube.com/watch?v=IdjFBW-S3z0>

Р. Вагнер. Золото Рейна. Vienna State Opera, 2016: пост. – Sven Eric Bechtolf, дир. – Adam

Fischer. <https://www.youtube.com/watch?v=gVUanA7g-Vs>

Р. Вагнер. Валькірія. Vienna State Opera, 2016: пост. – Sven Eric Bechtolf, дир. – Adam Fischer.

<https://www.youtube.com/watch?v=NMTc4t6RHmw>

Р. Вагнер. Зігфрід. Vienna State Opera, 2016: пост. – Sven Eric Bechtolf, дир. – Adam Fischer.

<https://www.youtube.com/watch?v=xlCtT5zSs2M>

Р. Вагнер. Загибель богів. Vienna State Opera, 2016: пост. – Sven Eric Bechtolf, дир. – Adam

Fischer. <https://www.youtube.com/watch?v=kLly5R4gDiM>

Das Buch mit Motiven aus Opern und Musikdramen Ricyard Wagner's. Für Klavier mit übergelegtem Text herausgegeben von Lothar Windsperger : in 2 Bänden. Mainz: B. Schott's Söhne, 1984.

Band 1 ("Rienzi", "Der fliegende Holländer", "Tannhäuser", "Lohengrin", "Tristan und Isolde", "Die Meistersinger von Nürnberg").

Band 2 ("Das Rheingold", "Die Walküre", "Siegfried", "Götterdämmerung", "Parsifal").

<https://1drv.ms/b/s!AgefSEct0nnEkc9grUzghrvs0fw5Bg?e=deyX2p>

Ж. Массне. Манон. New York Sity Opera, 1977: дир. – Julius Rudel, пост. – Gigi Denta.

<https://www.youtube.com/watch?v=vJ2VqJvprvA>

Музеї Байройта. <https://www.bayreuth-tourismus.de/en/places-of-interest/museums/>

Київське Вагнеровське товариство. <https://ru-ru.facebook.com/wagner.kyiv/>

Музей Джузеппе Верді в Буссето. <http://www.bussetolive.com/it/>

Сайт Шарля Гуно. <https://www.charles-gounod.com/vi/>

**Тема: «Молоді» оперні школи
у європейській музичній культурі другої половини XIX століття**

А. Дворжак. Русалка. Petr Weigl film, 1977: Дир. – Libor Pesek; Rusalka – Gabriela Benacková; Princ – Peter Dvorský; Vodník – Ondrej Malachovský.

<https://www.youtube.com/watch?v=ZbtGdrRNhF4>

Б. Сметана. Продана наречена. ТБ-фільм, Чехословаччина, 1981: дир. – Зденек Кослер, пост. – Франтишек Филипп, Чеський філарм. оркестр та хор.
<https://www.youtube.com/watch?v=jKM0oPqbcxA>

Б. Сметана. Лібуше. Національний театр, Прага, 1983: дир. – Зденек Кослер, Лібуше – Габріела Беначкова. <https://www.youtube.com/watch?v=zjoZ9RJPt-I>

Тема: Музичний театр Дж. Пуччіні

Modernism in Music.

https://www.youtube.com/watch?v=Ttt0Ef7_9_8&ab_channel=LibertyParkMusic

BBC Great Composers : Puccini // https://www.youtube.com/watch?v=bpYAntNU-V8&ab_channel=ClassicalMuseum

Дж. Пуччіні. Богема (телеверсія). Оркестр і хор Teatro del Regio (Torino). Пост. – Giuseppe Patroni Griffi, дир. – Faniel Oren. Mimi – Mirella Freni, Рудольф – Luciano Pavarotti, Мюзетта – Anna Rita Taliento. https://www.youtube.com/watch?v=H_1OtRt0_ho

Дж. Пуччіні. Турандот. Віденська Staatsoper. Дир. – Лорин Маазель, солісти: принцеса Турандот – Єва Мартон, Калаф – Хосе Каррерас, Лю – Катя Річчареллі.
<https://www.youtube.com/watch?v=WOCj8kEXYCY>

Тема:

Роль Ф. Ліста у формуванні нових композиційних моделей

Ф. Ліст. Соната сі мінор. Krystian Zimerman (ноти).
<https://www.youtube.com/watch?v=IeKMMDxrsBE&t=648s>

Ференц Ліст. «Гра долі»: Документальний серіал (студія «ВІАТЕЛ», вед. Наталка Сопіт).

Ч. 1. Знайомство у Києві з княгинею Кароліною Іванівською-Вітгенштейн

<https://www.youtube.com/watch?v=7DdxURY5tR4>

Ч. 2. Романтична закоханість до Кароліни

<https://www.youtube.com/watch?v=CpiHJfjh0cU>

Franz Liszt: Perhaps The Best Pianist To Ever Exist // Classical Destinations With Simon Callow | Perspective. <https://www.youtube.com/watch?v=Ps8cYhuf45g>

Будинок Ференца Ліста у Веймарі. <https://www.klassik-stiftung.de/en/liszt-house/>

Музей Ференца Ліста у Будапешті. <https://lisztmuseum.hu/>

Фестиваль Ференца Ліста в Бургенланді.

<https://www.lisztfestival.at/news/blog/>

Фестиваль Ференца Ліста в Утрехті. <https://www.liszt.nl/>

Тема:
Нові національні школи у Європі XIX – початку XX століття

The Real Song of Norway | Classical Destinations with Simon Callow.

<https://www.youtube.com/watch?v=GC8CFh0z60M>

Я. Сібеліус. Фінляндія. Herbert von Karajan. Created by Wild Scandinavia / Wildes Skandinavien / (2011). https://www.youtube.com/watch?v=F5zg_af9b8c

Музей Антоніна Дворжака в Празі.

<https://www.nm.cz/navstivte-nas/objekty/muzeum-antonina-dvoraka>

ЕКЗАМЕНАЦІЙНІ ВИМОГИ

1. Музичний театр Дж. Верді

- Спадкоємний зв'язок з творчістю попередників та поступове оновлення оперного жанру.
- Вимоги до оперного лібрето. Звернення до сюжетів У. Шекспіра, Ф. Шиллера, В. Гюго, Е. Скріба.
- Динамізм і театральність як визначальні риси оперної драматургії. Протиставлення та взаємодія контрастних образно-тематичних комплексів. Індивідуалізація характеристик персонажів.
- Напрями еволюції. Посилення наскрізного розвитку, народження «музично-сценічної драми».
- Періодизація оперної творчості. Сюжети У. Шекспіра у пізніх операх. Узагальнення пошуків у психологічній драмі «Отелло». «Фальстаф»: завершення національної традиції в галузі комічної опери XIX століття.

2. Оперна реформа Р. Вагнера

- Ідея «Gesamtkunstwerk» та її обґрунтування у теоретичних працях композитора.
- Інтерпретація сюжетних мотивів германо-скандинавської міфології в оперних лібрето. Образна система та драматургічна будова опер.
- Напрями реформування опери. Оновлення оперної структури. Становлення системи лейтмотивів. Нове співвідношення між голосом і оркестром. Зміна функцій хору та ансамблів.
- Етапи еволюції. Засвоєння існуючих жанрів та типів драматургії в операх раннього періоду. Кристалізація реформаторських рис в операх 1840-х років. Жанровий синтез у «великій» лірико-комічній опері «Нюрнберзькі мейстерзингери». Концентроване вираження реформи в тетралогії «Перстень нібелунга». Ознаки містерії та нові стилістичні тенденції в опері («Парсифаль»).
- Вплив оперної реформи Р. Вагнера на подальший розвиток жанру.

3. Французький музичний театр другої половини XIX століття

- Стан опери у Франції другої половини XIX ст. Криза традиційних жанрів («велика французька опера», *opéra-comique*), зародження нових музично-сценічних жанрів.
- Жанр французької оперети. Творчість Ж. Оффенбаха.
- Французька лірична опера: типи сюжетів, особливості їх трактування. Значення інтимної ліричної колізії, тенденція до камерності та наскрізного розвитку. Інтонаційне оновлення вокальних партій.

- Індивідуалізація трактування жанру французької ліричної опери у творчості Ш. Гуно, Ж. Бізе. Концентроване вираження жанрових рис «ліричної опери» у творчості Ж. Массне: реалістичність портретних характеристик, гнучкість драматургічного темпоритму, вишуканість стилістичних засобів.

4. Доля романтичних інструментальних жанрів у творчості композиторів

XIX століття. Роль Ф. Ліста у формуванні нових композиційних моделей

- Шляхи оновлення інструментальних жанрів у II половині XIX ст.: розширення можливостей традиційних жанрів, тенденція до синтезування усталених жанрів та форм; поява нових жанрових різновидів під впливом суміжних видів мистецтва.
- Життєтворчість Ф. Ліста. Універсальний характер діяльності, естетичні погляди, проблематика та новаторські тенденції творчості.
- Узагальнений тип програмності Ф. Ліста. Відтворення «вічних» тем, філософських ідей, героїчних образів. Жанр симфонічної поеми: розробка принципу монотематизму, кристалізація великої одночастинної форми синтетичного типу.
- Новаторські риси фортепіанної творчості. Оркестрове трактування інструмента. Збагачення жанрової палітри фортепіанної музики.

5. Австро-німецький симфонізм, його драматургічні типи у творчості Й. Брамса і А. Брукнера

- Місце симфоній Й. Брамса в історії австро-німецького симфонізму. Опора на досягнення Л. Бетховена і Ф. Шуберта, синтез ліричного і драматичного типів симфонізму. Композиційні та драматургічні особливості симфонічних циклів. Принципи розвитку тематизму. Індивідуалізованість концепції кожної симфонії.
- Симфонізм А. Брукнера: підсумок епічної лінії розвитку романтичної симфонії. Ознаки епічного симфонізму. Драматургічні особливості симфонічного циклу, функції частин. Еволюція симфонічної творчості.
- Спільні та відмінні риси трактування непрограмної циклічної симфонії Й. Брамсом та А. Брукнером. Перспективність знахідок для розвитку європейської музики.

6. Симфонічні шукання австро-німецьких композиторів рубежу XIX–XX століть

- Діяльність Г. Малера як диригента та оперного режисера. Філософсько-естетичні погляди композитора, їх історична обумовленість.
- Новаторські риси симфоній Г. Малера. Розширення змістовних горизонтів жанру, вплив філософії, літератури, театру. «Фабульність» тематичної організації. Оновлення композиційних параметрів симфонічного циклу. Індивідуалізація оркестрового письма.
- Еволюція творчості Г. Малера, вплив досягнень композитора на музику XX століття.
- Жанр симфонічної поеми у творчості Р. Штрауса.

7. Типологічні закономірності становлення національних композиторських шкіл у Європі (друга половина XIX століття)

- Соціальні та культурні передумови формування професійної композиторської школи в Чехії. Патріотична спрямованість діяльності Б. Сметани. Дві лінії сюжетно-образного складу його музики. Поєднання національного із західноєвропейським у творчості А. Дворжака: ідеї «слов'янської взаємності», опора на традиції Ф. Шуберта, Й. Брамса.
- Б. Сметана – засновник класичної чеської опери. Героїчні та комічні опери Сметани: спільні та відмінні риси. Синтез національних і загальноєвропейських традицій в опері «Продана наречена».
- «Русалка» як вершина творчих досягнень А. Дворжака в оперній сфері: трактування казкових персонажів, наскрізний розвиток, лейтмотивна система, стилістичні особливості.

- Програмний симфонізм Б. Сметани. Трактатування принципу програмності. Еволюція оркестрового стилю. Втілення національної теми в циклі симфонічних поем «Моя Батьківщина».
- Типи драматургічних рішень у симфоніях та симфонічних поемах А. Дворжака. Інтонаційні зв'язки, прийоми тематичного розвитку. Традиційність зовнішньої структури симфонічного циклу та індивідуалізація внутрішнього змісту.
- Народно-жанрова та лірико-психологічна лінії інструментальної творчості Е. Гріга. Фортепіанна спадщина: джерела піанізму, особливості фактури, тяжіння до мініатюри. Темброва колористичність оркестрових творів.
- Творчість М. де Фальї в контексті руху Рінасім'єнто та провідних естетико-стильових напрямів музики ХХ ст.: неофольклоризму, імпресіонізму, веризму, неокласицизму. Національна ґрунтовність мистецтва М. де Фальї: інтерес до минулого Іспанії, колоритного іспанського побуту; симфонізація народно-жанрових елементів, опора на стиль «канте хондо». Жанрова панорама творчості. «Ночі в садах Іспанії» – класичний зразок іспанського національного симфонізму.
- Творчість Я. Сібеліуса в ряду напрямів музичного мистецтва кінця ХІХ – початку ХХ ст. Національні джерела творчості: образи і сюжети «Калевали», інтонаційний склад та структура рунічних наспівів. Спадкоємний зв'язок з романтизмом. Впливи імпресіоністських, експресіоністських, неокласицистських тенденцій. Дві гілки симфонізму Сібеліуса: *програмний симфонізм* та лінія *«чистого» симфонізму*. Епічна концепція симфоній, її формування в опорі на фінський епос та традиції європейського симфонізму.

Система оцінювання

№ з/п	Контрольний захід оцінювання	Всього %
1.	Участь у семінарських заняттях, обговореннях тощо	20
2.	Реферат за обраною темою	10
3.	Презентація за обраною темою	10
4.	Відвідування лекцій	10
5.	Модульні контрольні роботи (2)	20
6.	Підсумкова контрольна робота	10
7.	Іспит	20
	Всього	100

ФОРМИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ

Лекції, семінарські заняття, презентації, реферативні виступи, тематичні дискусії.

НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ

Необхідні для вивчення навчальної дисципліни матеріали (основні, додаткові) надсилаються у вайбер-групу та публікуються на платформі Google Classroom.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ

Високий (творчий) рівень компетентності.

Оцінка «відмінно» – студент виявляє яскраві творчі здібності, демонструє глибокі знання навчального матеріалу, що міститься в основних і додаткових рекомендованих джерелах, уміння аналізувати мистецькі явища у їхньому взаємозв'язку та розвитку; чітко, лаконічно, послідовно відповідає на поставлені запитання; формулює аргументовані висновки; виявляє уміння застосовувати теоретичні положення під час виконання практичних (аналітичних) завдань; переконливо аргументує відповіді.

Достатній (конструктивно-варіативний) рівень компетентності.

Оцінка «добре»:

В (82–89) – студент демонструє міцне ґрунтовне знання навчального курсу; вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, здатний встановити причинно-наслідкові зв'язки між процесами розвитку різних видів мистецтва; вільно виконує практичні (аналітичні) завдання; самостійно виправляє допущені помилки (кількість яких незначна).

С (74–81) – студент має міцні знання навчального матеріалу; вміє співставляти, систематизувати, узагальнювати інформацію під керівництвом викладача та самостійно застосовувати її на практиці; виправляти допущені помилки (серед яких можуть бути суттєві), добирати аргументи на підтвердження своїх думок.

Середній (репродуктивний) рівень компетентності.

Оцінка «задовільно»:

Д (64–73) – студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє розуміння основних положень, але його знання мають загальний характер; виникають труднощі з наведенням прикладів і поясненням закономірностей тих чи інших явищ та процесів; за допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких значна кількість суттєвих.

Е (60–63) – студент володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні; його знання мають фрагментарний характер, має труднощі з наведенням прикладів; загалом розуміє значення спеціальних термінів, але допускає суттєві помилки у їх вживанні.

Низький (рецептивно-продуктивний) рівень компетентності.

Оцінка «незадовільно» (F 35–59) – студент володіє знаннями на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину обсягу навчального матеріалу, допускає грубі помилки у тлумаченні фактів музичної історії, виявляє незадовільне знання музичного матеріалу (до 50%), не володіє термінологією, не вміє застосовувати теоретичні положення під час виконання аналітичних завдань.

F (1–34), «незадовільно» – студент допускає грубі помилки у викладенні матеріалу, неспроможний обґрунтувати свою думку, не виявляє знання музичного матеріалу, не володіє спеціальною термінологією, не може впоратися з практичним (аналітичним) завданням.

ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАННЯ

Навчальна дисципліна може викладатися для більшості студентів з особливими освітніми потребами.

ПОЗААУДИТОРНІ ЗАНЯТТЯ

У межах вивчення навчальної дисципліни передбачається участь студентів у науково-творчих, науково-практичних конференціях, конкурсах творчих робіт, круглих столах тощо.